

QIMOR VA TAVAKKALCHILIKKA ASOSLANGAN O'YINLAR TASHKIL ETISH JINOYATINING PROFILAKTIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Shodmonov Ubaydullohon To'raho'jayeich

ISFT (International school of finance technology and science) instituti

Fundamental iqtisodiy fanlar kafedrası katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14759795>

Hozirgi kunda qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlar butun dunyo miqyosida keng tarqalgan va ular ko'plab jamiyatlarda, xususan, rivojlanayotgan davlatlarda jiddiy ijtimoiy va iqtisodiy muammolarga olib kelmoqda. Ushbu o'yinlar jamiyatda nafaqat iqtisodiy zaiflikni, balki jinoyatchilikni ham keltirib chiqarishi mumkin. Yangi tadqiqotlar va ilg'or xorij tajribalari asosida qimor jinoyatining oldini olish va uning profilaktikasini takomillashtirish uchun samarali usullarni ishlab chiqish zarur. Bu maqolada qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlar tashkil etish jinoyatining profilaktikasini takomillashtirishga oid ilmiy fikrlar va ilg'or xorij tajribalariga asoslangan tahlillarni ko'rib chiqamiz.

Qimor o'yinlari, shuningdek, tavakkalchilikka asoslangan o'yinlar, odamlarning ma'lum bir moliyaviy foyda olish umidida, ko'pincha zararli oqibatlarga olib keladi. Ular odamlarni iqtisodiy muammolarga duchor qiladi, moliyaviy beqarorlikni keltirib chiqaradi va ko'pincha jinoyatlarni rag'batlantiradi. Harvard universitetining professorlari tomonidan o'tkazilgan tadqiqotga ko'ra, qimor o'yinlarining ko'payishi odamlarning iqtisodiy holatini yomonlashtirib, jinoiy faoliyatni oshirishi mumkin. Bu jarayon odamlarning ijtimoiy va psixologik holatini ham buzadi, ularni beqarorlikka olib keladi (Walker, 2011).

O'yinlarni tashkil etish va qimor o'ynashning jinoyatchilikka olib boruvchi oqibatlari shundaki, ko'plab odamlar qimor o'yini orqali o'z ijtimoiy muammolarini hal qilishni umid qiladilar. Shunday qilib, ular qarzlarni to'lash, o'zini oqlash yoki o'ziga boshqa moliyaviy manbalarni topish maqsadida jinoyatlar sodir etishadi. Shuningdek, bu jarayon aholining ruhiy va psixologik holatiga ham salbiy ta'sir qiladi, natijada odamlar o'zlarini yo'qotib, oxir-oqibat jinoyatchilikka yo'l qo'yishadi.

Avstraliya: Avstraliya qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinga qarshi kurashishda ilg'or yondoshuvlarni qo'llash bilan tanilgan. Avstraliyaning ijtimoiy xavfsizlik tizimlarida qimor o'yinlari bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun bir nechta chora-tadbirlar amalga oshirilgan. Shuningdek, avstraliyalik olimlar qimor o'ynashning psixologik va iqtisodiy ta'sirlarini o'rganib, ta'kidlashdiki, davlatlar qimor o'yinlariga qarshi kurashishda yaxshi nazorat tizimi o'rnatishlari kerak. Masalan, qimor o'yinlari qatnashchilarining moliyaviy holatini nazorat qilish, zararli oqibatlarning oldini olish uchun samarali ma'lumotlar bazalarini yaratish lozim (Harris, 2015).

Shvetsiya: Shvetsiya qimor o'yinlarini cheklash va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlar bilan bog'liq jinoyatchilikka qarshi kurashish uchun bir qancha ijtimoiy dasturlarni amalga oshirgan. Masalan, Shvetsiyada "problem gambling" (muammo qimor) dasturi doirasida fuqaro onlayn qimor o'yinlarining xavf-xatarlari haqida ogoh etiladi, shuningdek, odamlarni o'zlarini tasavvur qilishga undash uchun psixologik yordam ko'rsatiladi (Jansson, 2016). Bunda, davlatlar jamiyatning barcha qatlamlariga qimor o'yinlarining xavf-xatarlarini to'liq tushuntirishni maqsad qiladilar.

Buyuk Britaniya: Buyuk Britaniyada qimor jinoyatchiligini oldini olish uchun qat'iy qonunchilik va profilaktik tadbirlar ishlab chiqilgan. 2005-yilda Buyuk Britaniya hukumati

qimor o'yinlarini tartibga solish uchun "Gambling Act"ni qabul qildi, bu qonun qimor o'yinlarini qonuniy va xavfsiz tarzda amalga oshirishni ta'minlashga yordam beradi. Shuningdek, "GamCare" tashkiloti muammoli qimor o'yinchilariga yordam berish va profilaktik choralarni amalga oshirish uchun ishlaydi (Reith, 2010).

Qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinga qarshi kurashishda davlatlar va jamiyatlar uchun bir nechta samarali chora-tadbirlar mavjud. Quyida ayrim takliflarni ko'rib chiqamiz:

Qonuniy Nazoratni Kuchaytirish: Qimor o'yinlarini tartibga soluvchi qonunlarni yanada kuchaytirish zarur. O'yinlarni noqonuniy tashkil etishning oldini olish uchun, ayniqsa onlayn qimor o'yinlarining nazoratsiz ravishda tarqalishi oldini olish uchun qat'iy qonunlar talab etiladi. Bunda, davlatlar o'zaro hamkorlik qilib, transmilliy jinoyatchilikka qarshi kurashishni kuchaytirishlari lozim.

Ommaviy Ta'lim va Ma'rifat: Jamiyatda qimor o'yinlarining salbiy oqibatlari haqida ommaviy ta'lim va ma'rifat ishlarini olib borish zarur. Bu orqali, fuqarolarni zararli qimor o'yinlaridan ogoh qilish mumkin. Shuningdek, psixologik va ijtimoiy yordam dasturlarini ishlab chiqish ham muhim.

Qimor O'yinlariga Qarshi Psixologik Yordam: Qimor o'yinlariga muhtalo bo'lgan shaxslar uchun psixologik va ijtimoiy yordam ko'rsatish, shuningdek, xavfli qimor o'ynashning oldini olish uchun maxsus maslahat xizmatlari tashkil etish zarur. Bu orqali fuqarolarni to'g'ri qarorlar qabul qilishga undash mumkin.

Monitoring va Hisob-kitob Tizimlarini Joriy Etish: Qimor o'yinlari tashkilotchilari tomonidan qat'iy monitoring tizimlari joriy etilishi zarur. Bu tizimlar qimor o'ynagan shaxslarning moliyaviy holatini va o'yinga kirish uchun sarflangan mablag'larni nazorat qilishni ta'minlashi kerak.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlar tashkil etish jinoyati global miqyosda keng tarqalgan muammolardan biridir. Biroq, bu jinoyatni oldini olish va uning ijtimoiy oqibatlarini kamaytirish uchun ilg'or tajribalar va samarali profilaktika choralari mavjud. Xorij tajribalari asosida, qimor o'yinlariga qarshi kurashish uchun ijtimoiy, huquqiy va psixologik yondoshuvlarning uyg'unligi zarur. Faqatgina davlatlarning qonun chiqaruvchi va ijro etuvchi organlari emas, balki jamiyatning barcha qatlamlari ham bu jarayonga faol qatnashishlari lozim.